studierea fenomenului demografic din Moldova, pe care autoarea îl stăpînește, cu autoritate și competență.

Adăugîndu-se unor contribuții anterioare, de aleasă ținută, referitoare la *demografia urbană*, lucrarea privitoare la demografia satului moldovenesc completează imaginea unor procese și fenomene deosebit de importante pentru istoria noastră economică, socială și chiar politică. Expunerea se desfășoară în cinci capitole care, în limitele informațiilor din materialele de gen, plasează fenomenul demografic în contextul teritorial și istoric corespunzător, relevîndu-i dimensiunile fundamentale: I *Întinderea Moldovei și împărțirea ei administrativă,* II *Dimensiunile „revoluției demografice" în Moldova,* III *Așezările rurale din Moldova,* IV *Compoziția populației rurale,* V *Mișcarea naturală a populației rurale.*

La capătul unei expuneri sobre și echilibrate, care valorifică, cu discernămînt, un bogat material documentar, autoarea desprinde cîteva importante concluzii cu caracter general. Pornind de la constatarea că transformările în structura demografică au avut o influență *covîrșitoare* asupra întregului proces al devenirii, provocînd reacții în lanț, care au condiționat dezvoltarea ulterioară, social-economică și politică a țării, Ecaterina Negruți consemnează cauzele care au generat schimbările demo-economice pe teritoriul țărilor române, raportînd fenomenele românești la cele europene, corespunzătoare. În decurs de 85 ani, se constată în acest sens, populația a crescut de trei ori. Pe drept, proporția este apreciată ca *uimitoare.* În același interval, populația urbană a crescut cu circa 475%. Sporul populației s-a realizat, mai ales, pe seama creșterii natalității și a reducerii apreciabile a mortalității, ca urmare a dispariției factorilor care, în trecut, întrețineau indicele ridicat al fenomenului. Mobilitatea populației, notează în continuare Ec. Negruți, constituie o altă importantă trăsătură a noii evoluții demografice.

Reliefînd consecințele economice ale acestei veritabile *„revoluții demografice"*, autoarea consemnează schimbările survenite în structura claselor sociale din lumea satelor, care însoțesc și accelerează dezvoltarea societății românești în secolul al XIX-lea.

Prin natura cercetării, rigoarea analizei, pertinența concluziilor, lucrarea Ecaterinei Negruți se înscrie ca o contribuție de valoare la lămurirea unor aspecte esențiale ale istoriei noastre moderne.

Gh. Platon

DAN BERINDEI, *L'an 1848 dans les Pays Roumains*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, 119 p.

Dan Berindei, istoric de aleasă ținută, care, de curînd, a sărbătorit vîrsta marilor împliniri (60 ani), se bucură de un bine meritat prestigiu în istoriografia românească. Cele aproape 300 titluri (cărți, studii și articole), la care se adaugă circa 500 articole de popularizare, risipite în publicații din țară sau de peste hotare, precum și o impresionantă reprezentare la manifestări științifice internaționale [1], i-au conferit un loc aparte în peisajul istoriografic și în viața culturală a vremurilor noastre.

Cercetător al istoriei moderne, și-a concentrat atenția asupra formării și organizării statului național modern, căruia i-a consacrat cea mai importantă parte a operei sale, ce și-a găsit expresie în contribuții durabile, de recunoscută valoare. Cartea pe marginea căreia stăruim se înscrie în acest ciclu, reliefînd, încă odată, adevărul potrivit căruia *sinteza* nu poate fi realizată decît în urma unei detaliate și sistematice exegeze.

Unitatea revoluției române de la 1848 reprezintă, astăzi, un bun cîștigat. Includerea revoluției din Moldova în ciclul general al revoluției românești a restabilit un echilibru firesc în aprecierea acestui important fenomen, a cărui imagine a fost atît de viciată de izolarea evenimentelor din Moldova, ca urmare a unor grave erori teoretice și metodologice [2]. Depășirea tratării convenționale, pe provincii — în care un deosebit merit îi revine și lui

[1] Cf. „Revue Roumaine d'Histoire", t. XXIII, 2, 1984, p. 179—193 (bibliografie științifică nîtocmită de Anastasie Iordache).

[2] Cf. Gh. Platon, *Revoluția de la 1848 din Moldova, parte integrantă a revoluției românești* și *Revoluția de la 1848 în Moldova. Locul său în cuprinsul general al revoluției românești,* în An. șt. Univ. Iași, Istorie, t. XIX, f. 2, 1973, p. 199—206 și t. XXIV, 1978, p. 7—32.

Dan Berindei[3] şi prezentarea revoluţiei româneşti în desfăşurarea sa cronologică, prin sublinierea interdependenţelor fireşti, oferă o altă imagine asupra revoluţiei, subliniindu-i, puternic, unitatea[4]. Mergînd pe aceeaşi linie, D. Berindei ne oferă, acum, o istorie problematizată a revoluţiei de la 1848. Maniera de tratare se desprinde, limpede, din enunţarea capitolelor (*Antecedente şi cauze, Integrarea în contextul european, Ideologie şi program, Desfăşurarea, Masele în timpul revoluţiei, Chestiunea agrară, Unitatea de stat a naţiunii, Relaţiile externe ale revoluţiei româneşti, Către România modernă*[5]). Deşi, se pare, sînt păstrate anumite rezerve asupra desfăşurării evenimentelor din Moldova[6], problematica revoluţiei este prezentată în esenţa ei, cu o dozare de mare fineţe, de natură să reliefeze sau să sugereze *toate* legăturile şi implicaţiile fenomenului. O *sinteză* care deschide drumul unei mari monografii asupra revoluţiei de la 1848, de care istoriografia noastră are atîta nevoie.

Gh. Platon

DAN BERINDEI, *Pe urmele lui Nicolae Bălcescu*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1984, 312 p. (text + bibliografie selectivă, fotografii)

Continuînd şi desăvîrşind propriile sale cercetări consacrate personalităţii şi activităţii eroului (cea mai întinsă este monografia *Nicolae Bălcescu*, apărută în 1969), împlinindu-le cu datele noi, numeroase, puse în circulaţie în ultimul timp, la care a adăugat valoarea propriei sale experienţe profesionale şi scriitoriceşti, Dan Berindei ne oferă un nou prilej de a-i verifica vocaţia şi talentul. Ne-a dat, aşa cum şi-a dorit-o aşa cum ne aşteptam, de altfel, o carte în care raţiunea istoricului, mereu prezentă, reconstituie, cu acribie, itinerariile lui Bălcescu prin ţara sa, prin Europa răscolită de focul revoluţiei ; urmărindu-şi eroul, D. Berindei se apropie, cu inima, de universul spiritual al marelui patriot şi istoric, restituindu-ne, în toată frumuseţea sa, personalitatea de excepţie a acestuia.

În şapte substanţiale capitole *Începuturile, Tinereţea militantă a unui cărturar, Prin Europa, În revoluţie, În continuare pe baricadele revoluţiei, Exilul, Sfîrşitul eroului*), este reconstituit scurtul dar atît de luminosul drum străbătut de N. Bălcescu prin istoria noastră naţională. Colaborarea cu Horia Nestorescu-Bălceşti, în activitatea lăudabilă desfăşurată în cuprinsul *Aşezămîntului cultural de la Bălceşti*, i-a îngăduit autorului să folosească şi să valorifice un bogat şi important material documentar.

Cartea nu întregeşte, doar, biografia eroului cu date ; în lumina acestor date, este apreciată şi judecată activitatea acestuia în anumite momente ale existenţei sale, este reliefată valoarea observaţiilor formulate de N. Bălcescu în legătură cu tovarăşii săi de luptă de la 1848. Expunerea, sobră şi cumpănită, reliefează mai limpede atmosfera primei jumătăţi a veacului al XIX-lea, situată sub semnul revoluţiei sociale şi naţionale.

Încă odată, întreaga noastră apreciere pentru maniera în care Editura Sport-Turism ştie să-şi aleagă temele şi exegeţii.

Gh. Platon

---

[3] Constantin Căzănişteanu, Dan Berindei, Marin Iliescu, Vasile Niculae, *Revoluţia română de la 1848*, Edit. Politică, Bucureşti, 1969.

[4] Gh. Platon, *Istoria modernă a României*, vol. I (1821—1878), Universitatea „Al. I. Cuza", Iaşi, 1982, p. 219—265 şi *Istoria modernă a României*, Edit. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1985, p. 114—142.

[5] O ediţie prescurtată a fost publicată în Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică (*1848 în Ţările Române*, 1984 — colecţia „Ştiinţa pentru toţi).

[6] „La première étape de la révolution — notează autorul, — se matérialise en Moldavie par le mouvement révolutionnaire qui éclate à Iaşi pendant les derniers jours de mars 1848 at auquel prirent part des jeunes professant les idées de la libération sociale et nationale, des citadins, des boyards libéraux, mais aussi des boyards conservateurs hostiles à la politique de Mihail Sturdza, la participation de ces derniers imprimant une évidente limitation socio-politique du mouvement", p. 34.